

För drygt ett år sedan dödades tolv personer på Charlie Hebdos redaktion i Paris i ett terroråd. Pekka Mellergård har läst tidningens årsnummer och är inte nöjd med innehållet.

NEJ - JAG ÄR *inte* CHARLIE

PÅ JANUARISEMESTER i Sydeuropa ser jag den franska satirtidningen Charlie Hebdo i ett tidningsstånd och förstår att det kommit ett nummer som markerar ett-års-minnet av terroristattacken mot tidskriftens redaktion. Min franska räcker inte för att tillgodogöra mig allt, men jag köper tidningen som någon sorts solidaritetsgest. Hade jag varit i Paris för ett år sedan hade nog också jag stått med ett "Je suis Charlie"-plakat.

Men jag har knappt börjat bläddra förrän jag tappar lusten, och det beror inte på min dåliga franska. Jag inser att jag *inte* "är Charlie". Vad vill de egentligen, exempelvis med omslaget? Det föreställer den där förlegade nidsbilden av Gud som en gammal gubbe med tomteskägg, denna gång springande med ett maskingevär på ryggen och blod droppande från händerna. "L'assassin court toujours" står det, det vill säga ungefär "Mördaren är fortfarande lös". Bland annat treenighetshatten på den mördande gubben visar att udden riktas mycket brett, inte minst mot kristna.

Ska det vara roligt? Intelligent? Är det meningen att det ska göra någon sorts skillnad? Få folk att skratta? Skratta åt sig själva? För visst är det sådana ambitioner tidningen har?

Jag kommer att tänka på den israeliske författaren och nobelpriskandidaten Amos Oz och hans glimrande essä om "Hur man botar en fanatiker". Oz vet mer om fanatism än de flesta, upp vuxen i Jerusalem, och bekant med alla tänkbara åsiktsföreträdare i konflikten runt Det heliga landet. Han påminner oss om att humor och fantasi (i betydelsen att kunna föreställa sig den andre) är potentiella botemedel mot fanatism. Fanatiker har visserligen ofta ett utpräglat sinne för sarkasm, men saknar förmåga att skratta åt sig själva. Och han påminner om att fanatism är väldigt smittsamt, att man lätt kan ådra sig fanatism samtidigt som man försöker besegra den.

Att få bokstavligt gravallvarliga jihadister att dra på smilbanden är kanske en utmaning som gränsar till det omöjliga. Men jag hade förväntat mig något bättre från Frankrikes mest kända skämtare.

Läkekonstens fader Hippokrates brukar krediteras för uttrycket *primum non nocere*, det vill säga "först av allt, undvik att skada". Ett klokt råd till läkare i alla tider. Kanske också till folk med ambitioner inom område humor och skratt. Men Charlie Hebdos januari-nummer lever knappast upp till

Det måste rimligen finnas bättre sätt att skapa självdistans hos potentiella IS-anhängare

Hippokrates råd. Det är svårt att tro annat än att det gör mer skada än nytta. Inte bara för att det medverkar till fortsatta fördomar. De senaste 200 åren har säkerligen fler dödats i tolkningsstrider baserade på upplysningens idéer om "jämlighet, frihet och broderskap" än på grund av Gudstro. Och under mänsklighetens hittills blodigaste århundrade så var det inte Gud som mördade. Det var ateistiska ideologier som låg bakom både Gulag och Auschwitz, och Upplysningsinspirerad utilitarism avgjorde att atombomberna föll över Hiroshima och Nagasaki.

Men bortsett från det. Ska vi fånga Gud ligger det nära till hands att vi måste fångla de flesta som faktiskt tror. Inklusivt en stor del av befolkningen i det sydeuropeiska land där jag just befinner mig. I och för sig betalar redan många i världen, inte minst hundratusentals kristna, ett väldigt högt pris för sin Gudstro. Många av dem är tyvärr inte alls "på fri fot", utan redan försedda med synliga eller

osynliga bojor för något de håller för sant. Inte bara i muslimska länder.

Självklart ska Charlie Hebdo få trycka vad de vill. Men kanske redaktionen skulle lyssna lite mer på Amos Oz ord om att använda fantasin, inte minst för att försöka förstå de andra. Inte bara den stora majoriteten av människor som faktiskt är Gudstroende. Men också det där fåtalet som har visat sig villiga att döda för en mycket skruvad religiös övertygelse. Inga av dem skrattar åt Charlie Hebdos minnesnummer, men dessvärre ger tidningen det där fåtalet ännu ett argument i kriget mot det öppna samhället som de uppfattar kränker deras övertygelse och deras Gud.

Vi måste värna åsikts- och tryckfrihet. Utvecklingen i Ryssland, Kina, Hongkong och Polen visar det tydligare än på mycket länge. Men när det gäller jihadister kan man undra hur klokt det är att hela tiden hävda vår rätt att häna och kränka det som för dem är heligt och livsavgörande. Kanske det finns ett annat sätt att ta ansvar för vår egen frihet i en tid som vår.

I alla fall behöver vi fråga oss vad vi gör för fel när 30-35 000 unga människor väljer att resa till Syrien för att ansluta sig till Islamiska Staten? Drygt femtusen av dessa kommer från Väst-europa, ännu fler från Tunisien, det nordafrikanska land som mest liknar Europa. Minst trehundra personer har åkt från Sverige.

Vi lär inte locka dem tillbaka, eller hindra andra att följa efter, genom att häna deras Gud eller den övertygelse de är beredda att själva dö för. Det måste rimligen finnas bättre sätt att skapa självdistans hos potentiella IS-anhängare.

Var finns den stå-uppare som kan få en blivande jihadist att skratta åt sig själv?

Artikeln har tidigare publicerats i Nerikes Allehanda 23 januari 2016

PEKKA MELLERGÅRD